

Standpunt verplichte inschrijving herexamens

1. Lage participatiegraad herexamens

Vorige zomer stond het overal te lezen in de krant: de participatie aan herexamens is merkbaar lager dan de afgelopen jaren ([VRT-artikel](#)). Dit werd gepresenteerd als een nieuwe en problematische trend; in realiteit is maximaal één van die adjectieven hier op zijn plaats. De participatiegraad van de herexamens is immers al jarenlang stabiel, hoewel die cijfers even (positief) zijn beïnvloed door maatregelen genomen in het kader van de coronacrisis. Met name de mogelijkheid tot terugvorderen van studiepunten heeft ertoe geleid dat studenten maximaal alle examenkansen benutten om hier aanspraak op te kunnen maken ([VRT-artikel](#)). Het probleem blijft echter gelden, het is nu eenmaal niet efficiënt om examens te organiseren met oog op een opkomst die meer dan dubbel zo hoog ligt dan de werkelijke opkomst. Een voor de hand liggend gevolg is papierverspilling, maar ook de inefficiënties die ontstaan bij de lokaaltoewijzing en de overbodige inplanning van toezichthoudend personeel zijn gevolgen hiervan. Grote auditoria worden bijvoorbeeld toch niet volledig gebruikt door een bepaalde groep, terwijl andere groepen daar bijvoorbeeld gebruik van hadden kunnen maken.

2. Verplichtingsdrang op centraal niveau

De Directie Onderwijsaangelegenheden (DOWA) en onderwijzend personeel (waaronder professoren) hebben een maatregel voor ogen die deze problematiek zou moeten oplossen: een verplichte inschrijving voor herexamens.

Het grootste effect van deze beslissing zou voelbaar zijn bij de herexamens van eerstebachelorstudenten. In academiejaar 2022-2023 nam immers 57,6%¹ van de eerstebachelorstudenten niet deel aan minstens één herexamen. Voor alle initiële opleidingen samen lag dit getal significant lager op 42,6%². Dit verschil is een rode draad doorheen de jaren, en was er niet enkel in 2022-2023. Nog specifiekere maatregelen ook op studenten die officieel nog ingeschreven zijn maar in praktijk hun opleiding al stopgezet hebben.

¹ Uit de voorbereidende documenten van de OWR van 16/10/2023. In praktijk ligt het getal vermoedelijk hoger omdat er vakken zijn waar studenten punten kunnen krijgen door tussentijdse toetsen/taken te maken, en dus per definitie geen examencode "AFWE" kunnen krijgen.

² Uit de voorbereidende documenten van de OWR van 16/10/2023. In praktijk ligt het getal hier vermoedelijk ook hoger.

Momenteel ligt op tafel om één à twee overgangsjaren te voorzien met een gedoogbeleid, maar daarna zou deelname aan een herexamen verboden worden wanneer men niet ingeschreven is. Bij uitzonderlijke omstandigheden zou er meer tolerant omgegaan worden met de regel, maar deze uitzonderingen zijn niet gedefinieerd, wat een heikel punt blijft.

3. Is dit een gewenste oplossing?

Doeltreffendheid

De vraag stelt zich natuurlijk of verplichte inschrijving voor herexamens een oplossing zou bieden voor de problemen gelinkt aan te lage opkomst. Een courante reden om niet deel te nemen is immers de prohibitieve spreiding van herexamens, waarbij bijvoorbeeld meerdere examens op korte tijd ingepland worden. De roostering wordt momenteel pas vastgelegd na de eventuele inschrijving voor het herexamen, teneinde deze informatie te kunnen gebruiken tijdens het roosteren en zo tegemoet te komen aan het lokaalroosteringsprobleem. De effectieve keuze van de student om al dan niet deel te nemen wordt dan pas na inschrijving gemaakt. Een inschrijving voor een herexamen wordt zo opnieuw betekenisloos, zij het met een administratieve last voor student en administratief personeel.

Normatieve bedenkingen

Het is uiteraard belangrijk dat alle studenten nog steeds in dezelfde mate de kans krijgen om deel te nemen aan herexamens. Een strikte toepassing van dit reglement kan ervoor zorgen dat heel wat studenten uit de boot vallen. Ongelukkige omstandigheden zouden immers geen reden mogen zijn voor het ontnemen van een examenkans. Een officiële procedure voor uitzonderingen op de regel vormt bovendien niet alleen een hogere drempel, maar brengt ook voor de UGent hoge administratieve last met zich mee, wat in een tijd van kerntakendebatten enkel met wenkbrauwengefrons kan bekeken worden.

Wettelijke bedenkingen

Ook juridisch zijn er bedenkingen. Deze lijken bovendien naar boven gekomen te zijn op het Bestuurscollege van 7 juni 2019, waar het volgende is gezegd:

Een verplichtende registratie [voor herexamens] is evenwel niet afdwingbaar; niet voor het examen opdagende studenten kunnen hier wel op gewezen worden, maar het vragen aan de student om zich in te schrijven kan strikt genomen niet verplichtend worden gemaakt, aldus de voorzitter. [rector Rik Van de Walle]. Aangezien geen gevolgen kunnen worden gekoppeld aan het niet ingaan op de verplichting tot inschrijving en opdat het standpunt en de (pragmatische) aanpak van de instelling ernstig zouden worden genomen, kan hierin dan ook niet verder worden gegaan. Daarom dient de bepaling in het voorstel over het zich verplicht inschrijven voor de (tweedekans)examens te worden aangepast als volgt: “Aan de student wordt gevraagd om zich in te schrijven voor de tweedekansexamens waaraan hij of zij wenst deel te nemen.”

[...]

De heer S. Bracke stelt verder voor om de laatste zin onder het voorgestelde principe (luidend: “De student behoudt echter steeds het recht om deel te nemen aan het examen.”) weg te laten in de communicatie. Post factum kan de student nog het recht uitputten om examens af te leggen.

Deze laatste zin wijst erop dat een student niet geweigerd kan worden om deel te nemen aan een examen.

Voorwaarden bij eventuele invoering van deze maatregel

In het Onderwijs- en Examenreglement van academiejaar 2023-2024 vermeldt afdeling 4 van artikel 54 dat de faculteit aan studenten kan vragen om deelname aan een examen voorafgaandelijk te bevestigen. Meer informatie of voorwaarden zijn hier niet rond te vinden.

De Gentse Studentenraad erkent de problematiek die verbonden is aan de lage opkomst bij herexamens. Als zou blijken dat een verplichte inschrijving voor herexamens deze problematiek kan oplossen, zou de Gentse Studentenraad overwegen akkoord te gaan, hetzij onder een aantal voorwaarden. Ten eerste moet de universiteit helder communiceren over de modaliteiten verbonden aan de inschrijvingen. De regeling moet actief en veelvuldig gepromoot worden via UGent-platformen zoals Ufora en bovendien door de lesgevers zelf. Bovendien vraagt de Gentse Studentenraad om de administratieve procedure voor het inschrijven voor examens zo simpel mogelijk te houden. Er moet vermeden worden dat er verwarring ontstaat bij studenten over hoe de inschrijvingen verlopen of dat studenten onnodig veel tijd moeten spenderen aan het inschrijven. Ten tweede wenst de Gentse Studentenraad duidelijke afspraken over een gedoogbeleid. Als de universiteit de noodzaak ziet om te communiceren naar studenten toe dat inschrijving voor herexamens verplicht is, kan daar de noodzaak van ingezien worden. De publieke communicatie rond dit gedoogbeleid mag vaag zijn. In de officiële documenten wil de Gentse Studentenraad echter garanties dat studenten niet nodeloos kansen zullen ontnomen worden om deel te nemen aan examens.

Ons voorstel voor een gedoogbeleid is het dragen van de gevolgen bij een gebrek aan examenkopieën. Als er significant meer participanten zijn dan verwacht, dragen de niet-ingeschreven studenten de gevolgen, namelijk een later startuur van examens (omdat er bijvoorbeeld meer examens moeten worden gedrukt). Als het examenlokaal vol zit, ontstaat echter een ander probleem.

Daartegenover staat wel dat de universiteit actief probeert te voorkomen dat dit risico ooit gedragen moet worden. Dit moet gebeuren door een buffer in te bouwen, waar meer plaatsen en examens worden voorzien dan er ingeschreven studenten zijn. Hoe groot deze buffer moet zijn hangt af van de grootte van de klasgroep, en historische participatiegraad in een vak. Het lijkt ons immers belangrijk om beroep te doen op bestaande (en toekomstige) data omtrent opkomstcijfers. Op basis van de gemiddelde opkomst van de afgelopen jaren, met een veilige marge in functie van de standaardafwijking, wordt dan slechts een bepaalde opkomst voorzien. Dit is voorwaardelijk aan het beschikbaar zijn van gedetailleerde data op vakniveau.

Andere opties?

Zoals eerder vermeld, is een risico bij verplichte inschrijving dat studenten zich voor alle herexamens inschrijven en achteraf toch nog vrij kiezen of ze al dan niet deelnemen. Een inschrijving kan immers niet verplichtend worden gemaakt (cf. verslag Bestuurscollege).

Uitschrijven als maatregel verdient dan ook in overweging genomen te worden. Het voordeel hierbij is dat de kans op false negatives erg klein is, en dat een bepaalde groep effectief zal uitgesloten worden. Studenten die weten dat ze hun opleiding gaan stopzetten, zouden op een eenvoudige manier moeten kunnen aangeven dat ze niet meer aan de herexamens zullen deelnemen. Dit zou voor alle examens tegelijk moeten kunnen, om de administratieve last zo klein mogelijk te maken. Wanneer die studenten toch nog studiepunten willen terugvorderen en aan een aantal examens willen deelnemen, moet het mogelijk zijn om selectief uit te schrijven. Dit zou dan ook direct toepasbaar zijn op studenten die de opleiding voortzetten. De kans dat studenten de moeite gaan doen om zich uit te schrijven, is echter heel klein, en uitschrijven verplichten lijkt moeilijk haalbaar.

Ten laatste wil de Gentse Studentenraad benadrukken dat statistieken omtrent examenopkomst een zeer belangrijke bondgenoot zijn in het bestrijden van de huidige problematiek (zie hierboven). Een aanpak louter gebaseerd op data, zonder verplichte in- of uitschrijving lijkt dus ook de overweging waard.